

გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ი თ ი ბ ა რ ა თ ი

საქართველოს კანონის პროექტზე

„თამბაქოს კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონში

ცვლილების შეტანის თაობაზე“

ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონპროექტის შესახებ:

ა.ა) კანონპროექტის მიღების მიზეზი:

კანონპროექტის შემუშავება განაპირობა საქართველოში თამბაქოს აქტიური და პასიური მოხმარების მაღალი მაჩვენებლების შედეგად სიკვდილობის, დაავადებიაზობის და ეკონომიკური ტვირთის მასშტაბებმა, აგრეთვე ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის თამბაქოს კონტროლის ჩარჩო კონვენციის ფარგლებში ნაკისრი ვალდებულებების სრულფასოვანი აღსრულების აუცილებლობამ და საქართველოსა და ევროკავშირის ასოცირების ხელშეკრულებით განსაზღვრული დირექტივებისა და რეკომენდაციების განხორციელების საჭიროებამ და აღნიშნულიდან გამომდინარე სახელმწიფოს მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებამ, კერძოდ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა, პრიორიტეტად აღიაროს მოქალაქეთა ჯანმრთელობა და ადამიანის სიცოცხლის დაცვა; არამწვევლობის ნორმად აღიარება და თამბაქოს კვამლისგან თავისუფალ ჰაერზე და თამბაქოს მეორადი კვამლის მავნე ზემოქმედებისგან დაცულობაზე თითოეული მოქალაქის უფლების ცნობა; თამბაქოს მოხმარების გავრცელების მყარი ყოველწლიური შემცირების აუცილებლობა საზოგადოების ყველა სექტორში.

ა.ბ) კანონპროექტის მიზანი:

კანონპროექტის მიზანია მიზანმიმართულად და სრულყოფილად გაიწეროს ყველა ის ფაქტობრივი გარემოებები და შემზღვეველი ნორმები, რომლის განუხრელად შესრულების შედეგადაც შესაძლებელი გახდება საზოგადოებაში ჯანმრთელი ცხოვრების წესის დამკვიდრება თამბაქოს მოხმარების მავნე ნივთიერებების ზემოქმედების გარეშე და მიღწეული იქნება საქართველოს მიერ საერთაშორისო თანამეგობრობის წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების რეალიზება.

ა.გ) კანონპროექტის ძირითადი არსი:

კანონპროექტის ძირითადი არსია კანონში შეტანილი ცვლილებების შედეგად სრულყოფილად იქნეს გაწერილი ყველა კონკრეტული შემზღვეველი ნორმები მიმართული თამბაქოს წარმოების და მისი მოხმარების მავნე ზემოქმედების შედეგების თავიდან ასაცილებლად. ჩამოყალიბდეს საზოგადოებაში ჯანსაღი დამოკიდებულება თამბაქოს მავნელობასთან მიმართებაში. პრევენციული ზომების გატარების შედეგად მაქსიმალურად შევამციროდ არასრულწლოვანთა ჩართულობა თამბაქოს მოხმარებისაგან. ხელმიუწვდომელი გავხადოთ საზოგადოების ფართო მასებისათვის თამბაქოს მოხმარება და სხვა. აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად, პროექტი ითვალისწინებს შემდეგ ცვლილებებს:

- კანონის პრონციპებიდან ამოდის თამბაქოს მომხმარებელთა ინტერსების დაცვა როგორც პრინციპი;

- ასევე კანონის პრინციპების სახით ემატება შემდეგი: „ჯანდაცვითი გადაწყვეტილებების მომზადების, მიღებისა და დანერგვის პროცესში თამბაქოს ინდუსტრიის ინტერესების დაუშვებლობა და თამბაქოს ინდუსტრიასთან საჯარო ორგანიზაციების/პირების ურთიერთობათა გამჭვირვალობა და პასუხისმგებლობა“; “თამბაქოს ნაწარმის ინგრედიენტების, გამოფრქვეული ნივთიერებების და შეფუთვის ნაწარმის „თამბაქოს მწარმოებელთა და რეალიზატორთა პასუხისმგებლობა – ანაზღაურონ ჯანმრთელობისა და გარემოსთვის თამბაქოს წარმოებით და მოხმარებით მიყენებული ზარალი“ და „თამბაქოს ნაწარმის შემცველობის კონტროლი“; “კანონით დაშვებული სხვა ღონისძიებების განხორციელება ამ კანონის მიზნების და თამბაქოს კონტროლის ჩარჩო კონვენციის ამოცანების და პრინციპების შესრულებისათვის“
- ფართოვდება ტერმინი „თამბაქოს ნაწარმი“ და მას ემატება ისეთი თამბაქოს ნაწარმის სახეობა როგორებიცაა მაგალითად „ჩილიმისთვის განკუთვნილი თამბაქო“, „საწუწნი თამბაქო“, “ელექტრონული სიგარეტებისა და სხვა მსგავსი მოწყობილობების ნიკოტინის შემცველი მასალები/კარტრიჯები/კაფსულები” და ა.შ.;
- კანონს ემატება ტერმინი „თამბაქოს აქსესუარი და მოხმარებისათვის განკუთვნილი მოწყობილობა“, რიმელშიც გადის მუნდშტუკი, ჩიბუხი, ჩილიმი, შესასუნთქი ან საწუწნი თამბაქოს მოწყობილობები, ელექტრონული სიგარეტები და სხვა მსგავსი მოწყობილობები, სიგარეტის ასანთები სპეციალური სანთებელები, თამბაქოს გასახვევი ქაღალდი, თამბაქოს შესახვევი ან დასაჭრელი აპარატი, საფერფლე, ნებისმიერი სახის პორტსიგარა ან სხვა საგნები, რომლებიც განკუთვნილია უპირატესად თამბაქოს მოხმარებისათვის ან შენახვისათვის, აგრეთვე სიგარეტის, მისი კოლოფის და ზემოაღნიშნული საგნების ილუსტრაციები ან გამომსახველი სხვა საგნები. შედეგად, „თამბაქოს აქსესუარი და მოხმარებისათვის განკუთვნილი მოწყობილობაზე“ გავრცელდება თამბაქოს ნაწარმის რეალიზაციისთვის არსებული შეზღუდვები და აკრძალვები;
- კანონს ემატება ტერმინი “თამბაქოს ახალი ნაწარმი”, რომელიც განისაზღვრება როგორც ნაწარმი, რომელიც განთავსებული არაა საქართველოს ბაზარზე 2016 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით ან არ მიეკუთვნება ამ კანონით განსაზღვრულ თამბაქოს ნაწარმის სახეობებს.
- კანონს ემატება ტერმინი “თამბაქოს მოწევა”, რომელიც განისაზღვრება როგორც თამბაქოს ნაწარმის წვის ან გახურების შედეგად გამოყოფილი კვამლის შესუნთქვა.

კანონს ემატება შემდეგი ტერმინები “თამბაქოს ნაწარმის ინგრედიენტები” - თამბაქოს ნაწარმის შემადგენლობაში მყოფი თამბაქო, დანამატი, აგრეთვე ნებისმიერი ნივთიერება ან ელემენტი ქაღალდის, ფილტრის, კაფსულის, მელნის და წებოს ჩათვლით; “დანამატი” - ნებისმიერი ნივთიერება ან მასალა, გარდა თამბაქოს ფოთლისა, რომელიც ემატება თამბაქოს ნაწარმს; “თამბაქოს ნაწარმისგან გამოფრქვეული ნივთიერებები” - ნივთიერებები, რომლებიც გამოიყოფა თამბაქოს ნაწარმის დანიშნულებისამებრ მოხმარების შედეგად, როგორცაა სიგარეტის ან სხვა სახის მოსაწევი თამბაქოს კვამლში შემავალი ნივთიერებები გამოყოფილი მოსაწევი თამბაქოს მოხმარების შედეგად, აგრეთვე საღეჭი, საწუწნი, შესასუნთქი თამბაქოს მოხმარების შედეგად გამოყოფილი ნივთიერებები.

- სამედიცინო გაფრთხილება სავალდებულო წესით უნდა მოიცავდეს პიქტოგრამასაც, განსხვავებით დღეს მოქმედი რედაქციისგან - დღესდღეობით პიქტოგრამის დატანა ნებაყოფლობითია;
- ამოღებულია ტერმინი „ხარისხი“, რამდენადაც თამბაქოსთან მიმართებაში პროდუქტის ხარისხიანობაზე არ უნდა იქნეს აქცენტირება;
- ტერმინთა განმარტებას ემატება „შენობა-ნაგებობის“, აღნიშნული განმარტების დამატების საჭიროება განპირობებულია იმ გარემოებით, რომ პროექტი ითვალისწინებს თამბაქოს აკრძალვებს გარკვეულ შენობა-ნაგებობებში. პროექტის მიხედვით, შენობა-ნაგებობა განმარტებულია როგორც ნებისმიერი კონსტრუქცია, გარდა სატრანსპორტო საშუალებებისა, რომელსაც გააჩნია ნებისმიერი სახის სახურავი ან ჭერი, ან იატაკის და სახურავის/ჭერის გარდა სხვა ზედაპირის მინიმუმ 1/2-ზე გააჩნია ნებისმიერი სახის კედლები (ღია ან დახურული ფანჯრის და კარების ჩათვლით).
- ტერმინთა განმარტებას ემატება “საზოგადოებრივი ტრანსპორტი” - ნებისმიერი ტრანსპორტი, რომელიც გამოიყენება საზოგადოების წევრთა გადასაყვანად, ჩვეულებრივ საფასურის ან კომერციული მოგების მიზნით, ტაქსების ჩათვლით.
- საქართველოს მთავრობის ნორმატიული აქტით განისაზღვრება ჯანდაცვითი გადაწყვეტილებების მომზადების, მიღებისა და დანერგვის პროცესში თამბაქოს ინდუსტრიის და მასთან პირდაპირი თუ არაპირდაპირი სახით დაკავშირებული არასამთავრობო და კერძო სექტორის ორგანიზაციების მონაწილეობის და მათი ინტერესების დაუშვებლობის რეგულირების საკითხი.
- თამბაქოს ნაწარმის მწარმოებელმა ან/და იმპორტიორმა თამბაქოს ნაწარმის გამოფრქვეული ნივთიერებების გაზომვა უნდა უზრუნველყოს საკუთარი ხარჯებით, უნდა დაადასტურონ გაზომვის სტანდარტების შესაბამისად ჩატარება; საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ყოველი წლის 31 მარტამდე წარუდგინონ სრული დოკუმენტაცია და უზრუნველყონ თამბაქოს ნაწარმის შესაბამისობა ამ დოკუმენტაციაში მითითებულ მონაცემებთან;
- კანონით განსაზღვრული თამბაქოს მოხმარების, წარმოების, იმპორტის და რეალიზაციის აკრძალვის/შეზღუდვის წესები გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ყველა იმ დაწესებულებათა სალიცენზიო, სანებართვო და საავტორიზაციო პირობებში, რომლებიც ექვემდებარებიან ლიცენზირებას/ნებართვას ან ავტორიზაციას;
- პროექტის მიხედვით, თამბაქოს კონტროლი არ წარმოადგენს სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლს და შესაბამისად, მასზე არ ვრცელდება „სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედება. შედეგად, თამბაქოს კონტროლის განმახორციელებელ დაწესებულებებს თამბაქოს მოხმარების კონტროლის მოტივით შესვლა შეეძლებათ ნებისმიერ დაწესებულებაში, ამასთან, მოსამართლის სპეციალური ნებართვის - ბრძანების გარეშე;

- პროექტის მიხედვით რეგულირებას თამბაქოს ნაწარმის, მისი აქსესუარების და მოხმარებისთვის განკუთვნილი მოწყობილობების რეალიზაციასთან ერთად ამ ნაწარმის განლაგებაც სავაჭრო ობიექტებში
- პროექტით არსებული 50 მეტრიდან 100 მეტრამდე იზრდება მანძილი სააღმზრდელო, საგანმანათლებლო და საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო დაწესებულებებიდან სადაც აკრძალულია თამბაქოს ნაწარმის, მისი აქსესუარების და მოხმარებისთვის განკუთვნილი მოწყობილობების რეალიზაცია და განლაგება

პროექტით იკრძალება თამბაქოს ნაწარმის, მისი აქსესუარების და მოხმარებისთვის განკუთვნილი მოწყობილობების განლაგება ვიტრინებზე, ვიტრაჟებზე, დახლზე, თაროზე ან ნებისმიერი სხვა სახით იმგვარად, რომ იგი ხილვადია ობიექტის შიგნიდან ან გარედან იკრძალება თამბაქოს ნაწარმის ან მისი აქსესუარების რეალიზაცია იმგვარად, რომ ობიექტიდან მისი მიწოდება ხდება უშუალოდ ტრანსპორტში მსხდომთათვის ელექტრონული ან მექანიკური მანქანის საშუალებით თამბაქოს ნაწარმის გაყიდვის არსებულ აკრძალვას ემატება მისი განლაგება იმგვარად, რომ უშუალოდ მიუწვდებოდეს ხელი მომხმარებელს

პროექტის მიხედვით იკრძალება თამბაქოს ახალი სახის ნაწარმის რეალიზაცია საქართველოში პროექტით კონკრეტდება თამბაქოს ნაწარმის, მისი აქსესუარების და მოხმარებისთვის განკუთვნილი მოწყობილობების პოპულარიზაციის აკრძალვა, კერძოდ იკრძალება:

თამბაქოს ნაწარმის, მისი აქსესუარების და მოხმარებისთვის განკუთვნილი მოწყობილობების გათამაშების, ლატარიების, აზარტული და მომგებიანი თამაშობების საშუალებით დარიგება ან გათამაშება ან/და ამგვარ ღონისძიებებში თამბაქოს ნაწარმის, მისი რომელიმე ნაწილის საშუალებით, ან მისი განაწილებით მონაწილეობა.

საჩუქრების გაცემა ან შეთავაზება თამბაქოს ნაწარმის რეალიზაციის, გადაცემის ან გასინჯვის მიზნით.

ინიციატივის განმტკიცება ან ერთგულების სქემები, როგორცაა კუპონების დარიგება თამბაქოს ნაწარმის გაყიდვისას.

პირდაპირი პერსონალური კომუნიკაციები, ქსელური მარკეტინგი, რომელიც ახდენს ან შესაძლოა მოახდინოს თამბაქოს ნაწარმის, ან თამბაქოს მწარმოებლის ან საბითუმო მოვაჭრის პოპულარიზაცია.

ინდივიდუებზე გამიზნული საპოპულარიზაციო მასალები, მათ შორის საინფორმაციო მასალები, როგორცაა პირდაპირი გზავნილი, ტელემარკეტინგი, მომხმარებელთა კვლევა რომელიც ახდენს ან შეიძლება მოახდინოს თამბაქოს ნაწარმის, ან თამბაქოს მწარმოებლის ან საბითუმო მოვაჭრის პოპულარიზაცია.

თანხის გადახდა, ჯილდო ან სხვაგვარი წვლილის შეტანა საცალო მოვაჭრის საქმიანობაში, რომელიც გამიზნულია მათი მოტივირებისთვის გაყიდონ მეტი თამბაქოს ნაწარმი რომელიც გამიზნულია მათი მოტივირებისთვის.

თამბაქოს მწარმოებლის, იმპორტიორის ან საბითუმო მოვაჭრის, მათთან პირდაპირ ან არაპირდაპირ დაკავშირებული პირების მიერ თანხის გადახდა ან სხვაგვარი წვლილის შეტანა ღონისძიებაში, ინდივიდუალური პირის ან ორგანიზაციის საქმიანობაში, რომელიც შედეგად ახდენს ან შესაძლოა მოახდინოს თამბაქოს ნაწარმის, მწარმოებლის, იმპორტიორის ან საბითუმო მოვაჭრის ან მათი წარმომადგენლის პოპულარიზაცია.

ისეთი სათამაშოების, ტკბილეულის ან სხვა არათამბაქოს ნაწარმის გაყიდვა ან დარიგება რომელიც წარმოადგენს თამბაქოს ნაწარმის ან მისი მოხმარების ილუსტრაციას, სიმულაციას ან იმიტირებას.

პროექტის მიხედვით - თუკი თამბაქოს ნაწარმის რეალიზატორი ვერ ადასტურებს, რომ თამბაქოს ნაწარმის მყიდველი პირი სრულწლოვანია, იგი ვალდებულია და უფლებამოსილია

პირს მოსთხოვოს მისი სრულწლოვანების დამადასტურებელი დოკუმენტი და მხოლოდ სრულწლოვანებაში დარწმუნების შემდეგ მიჰყიდოს მას თამბაქოს ნაწარმი

პროექტის მიხედვით შეცდომაში შემყვან ან არასწორი წარმოდგენის შემქნელ საშუალებებს ემატება “სიტყვა”, “სავაჭრო ნიშანი”, “აბრევიატურა”, “გამოსახულება”, “ექსტრა”, “მენტოლი”, “ნაკლებად მძაფრი”.

პროექტით 30%-დან 65%-მდე იზრდება სამედიცინო გაფრთხილებების მიედ თამბაქოს ნაწარმის შეფუთვაზე დაკავებული ფართობი.

პროექტის მიხედვით პიქტოგრამის შემცველი დამატებითი სამედიცინო გაფრთხილება უნდა განტავდეს შეფუთვის წინა ზედაპირზე

პროექტით შემოდის თამბაქოს მოწვევის სრული აკრძალვა:

ნებისმიერ შენობა-ნაგებობაში, გარდა კერძო საცხოვრებელი სახლებისა, თამბაქოს კვამლის შემსწავლელი სპეციალიზირებული ლაბორატორიული დანადგარებისა, აგრეთვე პატიმრობის და თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებებისა;

საზოგადოებრივ ტრანსპორტის ყველა სახეობაში

სააღმზრდელო, საგანმანათლებლო და საგანმანათლებლო სააღმზრდელო, ნებისმიერი სხვა სასწავლო დაწესებულების, აგრეთვე ბიბლიოთეკების, მოსწავლე ახალგაზრდობის ბანაკების, ბავშვთა გასართობი ცენტრების და 18 წლამდე პირებისთვის განკუთვნილი სხვა დაწესებულებების როგორც შენობა-ნაგებობებში ისე მათ ტერიტორიაზე, აგრეთვე 18 წლამდე პირებისთვის განკუთვნილ საზოგადოებრივ შეკრებებზე

სამედიცინო და ფარმაცევტულ დაწესებულებათა შენობა-ნაგებობებში და ტერიტორიაზე, გარდა სტაციონარული ფსიქიატრიული და პალიატიური მკურნალობისთვის განკუთვნილი დაწესებულებების ხელმძღვანელების მიერ განსაკუთრებულ შემთხვევებში გამოცემული სპეციალური ბრძანებით ზოგიერთი ქმედუუნარო ან მძიმე ავადმყოფი პაციენტისათვის განსაზღვრული ადგილისა (ადგილებისა), რომელიც უნდა იყოს სრულად (კედლებით) გამოიჯნული უნდა იყოს დაწესებულების სხვა ნაწილებისაგან/ტერიტორიისაგან, ჰქონდეს ვენტილაცია ან ღია სივრცეში გამავალი ფანჯარა.

სტადიონებზე

პროექტით მკაფიოდ ისაზღვრება მოწვევის აკრძალვისა და შეზღუდვის აღსრულებაზე დაწესებულებათა ხელმძღვანელობის პასუხისმგებლობა, კერძოდ ემატება შემდეგი: არ დაუშვას, ხოლო დარღვევის შემთხვევაში, კანონით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში, დაუყოვნებლივ აღკვეთოს დაწესებულებაში თამბაქოს მოხმარება იმ ადგილებში სადაც კანონით მოწვევა აკრძალულია.

პროექტით ზუსტდება და ფართოვდება თამბაქოს მოხმარების დემონსტრირების რეგულაცია, კერძოდ იკრძალება თამბაქოს მოწვევის ან მოხმარების სხვა ფორმების დემონსტრირება მასობრივი ინფორმაციის საშუალებით, სხვა ბეჭდური ან ელექტრონული საშუალებით, მასობრივი ჩვენებისა და თეატრალური წარმოდგენის მეშვეობით, თუ ეს არ არის ღია სივრცეში პირდაპირი ეთერის მიმდინარეობისას კადრში მწვევლის შემთხვევითი მოხვედრა. ეს აკრძალვა არ ეხება თამბაქოს მოწვევის ან მოხმარების გამოსახვას, თუკი ეს გამოსახვა ეფუძნება კანონიერ შემოქმედებით გამოხატვას და არ მომხდარა თამბაქოს მწარმოებლის, იმპორტიორის, მოვაჭრის ან მათი წარმომადგენლის, მათთან პირდაპირი ან არაპირდაპირი გზით დაკავშირებული იურიდიული თუ ფიზიკური პირის მიერ თამბაქოს მოწვევის ან მოხმარების გამოსახვის სანაცვლოდ თანხის გამიზნული გადახდა ან სხვა წვლილის შეტანა ან მისი დაპირება

- გარდამავალი დებულებების სახით ისაზღვრება, რომ 2017 წლის 1 ივლისამდე შენობა-ნაგებობებიდან სასტუმროებს ეძლევათ ვადა, როცა მათ შეუძლიათ სრულ აკრძალვამდე დაუშვან მოწვევა ნომრების არაუმეტეს 50%-ში, საჯარო დაწესებულებებს, საზოგადოებრივი კვების ობიექტებს, სილამაზის სალონებს, მაღაზიებს და სავაჭრო ობიექტებს სრულად

აკრძალვამდე შენობის 20%-ში კედლებით გამოყონ მოსაწევი ადგილები, 2018 წლის 1 იანვრამდე ოფისებს, ქარხანა-ფაბრიკებს, საამქროებს, საწყობებს, ტერმინალებს და სხვა მსგავსი დაწესებულებებს, სტადიონებს დაუშვან მოწევა მკაფიოდ განსაზღვრულ ადგილებში, აგრეთვე არასამარშრუტო ტაქსების მფლობელებს სურვილის შემთხვევაში დაუშვან მოწევა.

ბ.ა) კანონის პროექტის მიღებასთან დაკავშირებით აუცილებელი ხარჯების დაფინანსების წყარო
პროექტის მიღება არ მოითხოვს ბიუჯეტიდან დამატებითი ხარჯების გამოყოფას.

ბ.ბ) კანონის პროექტის გავლენა ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილზე
იმისათვის, რომ მოგვეხდინა დაახლოებითი პროგნოზირება კანონის პროექტის მიღების შედეგად გამოწვეული ფინანსური შედეგებისა, გამოყენებულ იქნა ჩვენი მეზობელი იმ ქვეყნების (როგორც ყველაზე რელევანტური და ჩვენთან ახლოს მდგომი შემთხვევებისა) მაგალითი, სადაც მიღებულ იქნა ანალოგიური კანონმდებლობა. ქვემოთ წარმოდგენილია მონაცემები ამ ქვეყნებში ანალოგიური კანონმდებლობის მიღებიდან 4-5 წლიან პერიოდში თამბაქოს აქტიური მოხმარების მაჩვენებლების დინამიკის შესახებ.

თურქეთი

თურქეთში ძირითადი კანონი, რომელიც მოიცავს წარმოდგენილი კანონის პროექტის ანალოგიურ ღონისძიებებს, მიღებულ იქნა 2008 წელს (*ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია, ევროპის რეგონული ბიურო. თამბაქოს კონტროლი თურქეთში, თანხმობის და ლიდერობის ისტორია. 2012 წელი, გვ 31-34, ცხრილი 13. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0009/163854/e96532.pdf*)

აქტიური მოხმარების შემცირება 2008-დან 2012 წლამდე პერიოდში მოხდა 31,2%-დან (თურქეთის ჯანმრთელობის სამინისტრო. ზრდასრულებში თამბაქოს გლობალური ზედამხედველობა, თურქეთი 2008 წელი. გვ 35, ცხრილი 3.1 http://www.who.int/tobacco/surveillance/en_tfi_gats_turkey_2009.pdf) 27,1%-მდე (თურქეთის ჯანმრთელობის სამინისტრო. აშშ დაავადებათა კონტროლის და პრევენციის ეროვნული ცენტრი. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია. ზრდასრულებში თამბაქოს გლობალური ზედამხედველობა, თურქეთი 2012 წელი. გვ 36 http://www.who.int/tobacco/surveillance/survey/gats/report_tur_2012.pdf), სულ 4.1%-ით, რაც საშუალოდ წლიურად 1%-ია. უნდა გავითვალისწინოთ ისიც რომ თურქეთში მიღებული ეს საკანონმდებო პაკეტი, განსხვავებით წარმოდგენილი პაკეტისაგან მოიცავდა, აგრეთვე თამბაქოზე გადასახადების ზრდის ნაწილსაც, რაც წარმოადგენს დამატებით ძალზე მძლავრ მექანიზმს თამბაქოს მოხმარების შემცირებისათვის.

უკრაინა

უკრაინაში, თამბაქოს კონტროლის კანონმდებლობა, რომელიც მოიცავს წარმოდგენილი კანონის პროექტის ანალოგიურ ღონისძიებებს, ეტაპობრივად მიღებულ იქნა 2008-2010 წლებში. (თამბაქოს კონტროლის კანონმდებლობა უკრაინაში. ორგანიზაცია თამბაქოსაგან თავისუფალი ბავშვები. <http://www.tobaccocontrol.org/legislation/country/ukraine/laws>)

ოფიციალური მონაცემებით 2008-2012 წლებში, თამბაქოს აქტიური მოხმარება 25.6%-დან 21.8%-მდე შემცირდა (*კრასოვსკი, კ., კრასოვსკი, ტ. თამბაქოს კონტროლი უკრაინაში, მეორე ეროვნული ანგარიში, 2014 წელი. https://www.researchgate.net/publication/275657239_Tobacco_Control_in_Ukraine_Second_National_Report_Executive_summary*), რაც ჯამურად 4 წლის პერიოდში 3.8%-იან კლებას და 1%-ზე ნაკლებ საშუალო წლიურ მაჩვენებელს შეადგენს.

რუსეთი

რუსეთში თამბაქოს კონტროლის კანონმდებლობა, რომელიც მოიცავს წარმოდგენილი კანონის პროექტის ანალოგიურ ღონისძიებებს, მიღებულ იქნა 2013 წელს (თამბაქოს კონტროლის კანონმდებლობა რუსეთში. ორგანიზაცია თამბაქოსაგან თავისუფალი ბავშვები. <http://www.tobaccocontrolaws.org/legislation/country/russia/laws/>).

2009 წელს თამბაქოს მოხმარება რუსეთში 39.1% იყო (რუსეთის ჯანმრთელობის და სოციალური განვითარების სამინისტრო. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია. ზრდასრულებში თამბაქოს გლობალური ზედამხედველობა, თურქეთი 2009 წელი. http://www.who.int/tobacco/surveillance/en_tfi_gats_russian_countryreport.pdf) და ივარაუდება, რომ 2013 წლისთვისაც მოხმარების დონე იგივე იყო. რუსეთის ჯანმრთელობის და სოციალური განვითარების სამინისტროს განცხადებით 2015 წლისთვის ეს ციფრი 17%-ით შემცირდა, რაც 2 წლის განმავლობაში დაახლოებით 6.6%-იან კლებას და წლიურ საშუალო 3.3%-ს შეადგენს (თამბაქოს კონტროლი რუსეთში. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია. <http://www.who.int/tobacco/about/partners/bloomberg/rus/en/>). თუმცა უცნობია რა კვლევას ეყრდნობოდა ეს განცხადება და აგრეთვე ზრდასრულთა თამბაქოს გლობალური კვლევა რუსეთში 2016 წელს განმეორებით ჩატარდება, რაც მეტად სარწმუნო და შედარებად მონაცემს გახდის ცნობილს.

საქართველოს მეზობელი ქვეყნების ამ გამოცდლებაზე დაყრდნობით ნათელი ხდება, რომ თამბაქოს კონტროლის კომპლექსური კანონმდებლობის მიღებით 4-5 წლიან ვადაში თამბაქოს მოხმარება დაახლოებით საშუალო წლიური 1%-ით ხდება (მონაცემები, რომლებიც ეყრდნობა სარწმუნო კვლევებს). აღნიშნული პარამეტრი სამიზნეაა აღებული 2013 წლის საქართველოს მთავრობის #394 და #196 დადგენილებებში და განსაზღვრული იყო ევროპაში თამბაქოს კონტროლის სტრატეგიითაც. ამასთან, საქართველოს რეალობაზე ექსტრაპოლირებისთვის კანონის პროექტის ძირითადი დებულებების ამოქმედების ვადიდან პირველ წელს ნავარაუდები იქნა აქტიური მოხმარების 2%-იანი, ხოლო მომდევნო 4 წელს საშუალოდ 1%-იანი კლება.

შესაბამისად, ძალაში შესვლიდან პირველ წელს, იმ შემთხვევაში თუ ადგილი არ ექნება სხვა ცვლილებებს, როგორცაა თამბაქოს ნაწარმის აქციზის განაკვეთის ზრდა, სავარაუდოდ მოხდება თამბაქოს აქციზური და მოგების გადასახადების და დღგ-ს 2%-ით (დაახლოებით 10 მლნ ლარი), ხოლო მომდევნო წლებში 1%-ით (5 მლნ ლარი) შემცირება.

ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილზე კანონის პროექტის გავლენის ზემოაღნიშნულ მოცულობაში გათვალისწინებული არა არის ის, რომ მოსახლეობის მიერ თამბაქოს შექმნაზე დაზოგილი თანხები (პირველ წელს დაახლოებით 24 მლნ ლარი, ხოლო მომდევნო წლებში საშუალოდ 12 მლნ ლარი) გადაინაცვლებს სხვა ბიზნეს სექტორებში, მოხდება მათი შესაბამისი დაბეგვრა და ამ სექტორებიდან საბიუჯეტო შენატანების გაზრდა. ამასთან, იმის გამო, რომ ამ ეტაპზე საქართველოში ამ ცვლილების კალკულაციის მეთოდოლოგია დანერგილი არ არის, ამ საბიუჯეტო შემოსავლის მოცულობის კალკულაცია არ მომხდარა.

ბ.გ) კანონის პროექტის გავლენა ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე

იმისათვის, რომ მომხდარიყო კანონის პროექტის ძალაში შესვლის შემდგომ პასიური მწვევლობის შემცირების მაშტაბების პროგნოზირება ავიღეთ იმ ქვეყნების მონაცემები სადაც დაინერგა მსგავსი კანონმდებლობა და არსებობს მონაცემები პასიური მწვევლობის დინამიკის შესახებ პოპულაციურ დონეზე.

შოტლანდიაში, ირლანდიაში, ინგლისში, ფინეთში და იტალიაში, აშშ-ს მასაჩუსეტისის, დელავერის, ჰავაის შტატებში და ნიუიორკში ჩატარებული კვლევებით თამბაქოს მოწვევის

აკრძალვამ საზოგადოებრივ ადგილებში 71-99%-ით შემცირა პასიური მწვევლობა (*Hahn EJ. Smokefree legislation: a review of health and economic outcomes research. Am J Prev Med 2010;39(6 Suppl 1):S66-76*). ამ მაჩვენებლით შემცირება ამ ქვეყნებსა და ერთეულებში კანონის ამოქმედებიდან 1-2 წელიწადში ფიქსირდებოდა. იმის გათვალისწინებით, რომ წარმოდგენილი კანონის პროექტი ითვალისწინებს სხვადასხვა ადგილებში ეტაპობრივ ამოქმედებას მოწვევის აკრძალვებისა, საქართველოს შემთხვევაში რელევანტურია 5 წლიანი პერიოდის ალება ზემოაღნიშნული მაჩვენებლის მიღწევისათვის. ამასთან ავიღეთ მინიმალურთან მიახლოებული 75%-იანი მაჩვენებელი, რაც წლიურად საშუალოდ 15%-იან კლებას შეესაბამება. რაც შეეხება აქტიურ მოხმარებას, გამოყენებულ იქნა ზემოაღნიშნული კლების მაჩვენებლები: პირველ წელს 2%, ხოლო მომდევნო წლებში საშუალოდ 1%-იანი კლება. შესაბამისად საშუალოვადიან პერიოდში მოხდება თამბაქოს აქტიური და პასიური მოხმარების შედეგად გამოწვეული მწვავე მდგომარეობების სიხშირის სავარაუდოდ პროპორციული შემცირება. საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამაში თამბაქოსთან დაკავშირებული დაავადებების მკურნალობაზე გაწეული 200 მლნ ლარიდან (*Welfare Foundation, საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის ხარჯთეფექტურობის შეფასება, 2016*) პირველ წელს აქტიურ მწვევლობასთან დაკავშირებულ ნაწილში 2.7 მლნ ლარის, ხოლო პასიური მწვევლობის ნაწილში 9.7 მლნ ლარი, ჯამში 12.4 მლნ ლარი, ხოლო მომდევნო წლებში 11 მლნ ლარი დაიზოგება.

სავარაუდოდ საშუალოვადიან პერიოდში მოხდება უნარშეზღუდულობასთან დაკავშირებული სოციალური ხარჯების დაზოგვა, თუმცა იმის გამო, რომ კალკულირებული არ არის თამბაქოს მოხმარებით გამოწვეული უნარშეზღუდულობის ხარჯები, ვერ მოხდება მასში კლების მოცულობის დადგენა.

ასევე მოხდება თამბაქოთი გამოწვეულ ხანძრებზე შესაბამისი სამსახურების რეაგირების და დასუფთავებისთვის საჭირო საბიუჯეტო სახსრების დაზოგვა, თუმცა იმის გამო, რომ კალკულირებული არა არის მასში თამბაქოთი გამოწვეული წილი, შეუძლებელია კლების მოცულობის დადგენაც.

ბ.დ) სახელმწიფოს ახალი ფინანსური ვალდებულება
პროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფოსათვის ახალი ფინანსური ვალდებულებების წარმოქმნას.

ბ.ე) კანონის პროექტის მოსალოდნელი ფინანსური შედეგები იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება

თამბაქოს მოხმარების აკრძალვა საზოგადოებრივი კვების ობიექტებში გამოიწვევს ამ დაწესებულებებში მომხმარებელთა რაოდენობის მატებას, სავარაუდოდ მინიმუმ 8%-ით (*სოციალური კვლევების და ანალიზის ინსტიტუტი, თამბაქოს კონტროლის საკითხებისადმი მოსახლეობის დამოკიდებულების კვლევა, 2016*), ამ დაწესებულებათა დასუფთავებისა და სარემონტო ხარჯების შემცირებას. შესაბამისად სავარაუდოდ მოხდება მათი შემოსავლების და მოგების პროპორციული ზრდა. სხვა საჯარო თუ კერძო დაწესებულებებში მოწვევის აკრძალვა გამოიწვევს დადებით ფინანსურ ეფექტს, კერძოდ დასუფთავების და სარემონტო ხარჯების დაზოგვას, თუმცა მისი ოდენობის კალკულაცია საქართველოში არ მომხდარა და შეუძლებელია კლების მოცულობის ზუსტი განსაზღვრა.

იმის გამო, რომ პროექტის საკვანძო დებულებების ძალაში შესვლის შემდგომ ნავარაუდევია თამბაქოს აქტიური მოხმარების კლება პირველ წელს 2%-ით, ხოლო მომდევნო წლებში საშუალოდ 1%-ით, პროპორციულად შემცირდება თამბაქოს ინდუსტრიის შემოსავლები და მოგება, კერძოდ სავარაუდოდ წლიური 500 მლნ კოლოფის ნაცვლად ძალაში შესვლიდან პირველ წელს გაიყიდება 10 მლნ კოლოფით, ხოლო მომდევნო წლებში დამატებით 5-5 მლნ-ით კლებადი ოდენობით თამბაქოს ნაწარმის გაყიდვა, რაც პროპორციულად პირველ წელს 24 მლნ

ით (თამბაქოს ნაწარმის საშუალო ფასი 2.4 ლარი), ხოლო მომდევნო წლებში 12 მლნ-ით შემცირებს თამბაქოს ინდუსტრიის ჯამურ შემოსავლებს.

მოსახლეობის მიერ თამბაქოს ნაწარმის შეძენაზე დაზოგილი ამ მოცულობის თანხების გადანაცვლება მოხდება ეკონომიკის სხვა სექტორებში, თუმცა იმის გამო, რომ ამგვარი ცვლილებების სხვა სექტორებზე გავლენა საქართველოში შესწავლილი არაა, ვერ ხდება სექტორების მიხედვით შემოსავლების ზრდის მოცულობების დადგენა.

საქართველოს მოქალაქეების ის ნაწილი, ვინც პროექტის ამოქმედების შემდგომ თავს დაანებებს აქტიურ მოწევას, დაზოგავს საშუალოდ ყოვეწლიურად 900 ლარს უშუალოდ თამბაქოს ნაწარმის არშეძენის გამო, აგრეთვე შეუმცირდება ავადობის მაჩვენებელი და დაავადებებზე გაწეული საკუთარი ხარჯები, გაიზრდება შრომისუნარიანობა და სიცოცხლის ხანგრძლიობა, შემცირდება გაცდენილი სამუშაო დრო. საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებიც გათავისუფლდება მეორადი კვამლის ზემოქმედებისაგან (ჯამურად მოსახლეობის 30%), შეუმცირდება ავადობის მაჩვენებელი და დაავადებებზე გაწეული საკუთარი ხარჯები, გაიზრდება შრომისუნარიანობა და სიცოცხლის ხანგრძლიობა, შემცირდება გაცდენილი სამუშაო დრო.

ბ.ვ) კანონის პროექტით დადგენილი გადასახადის, მოსაკრებლის ან სხვა სახის გადასახდელის ოდენობა და ოდენობის განსაზღვრის პრინციპი

პროექტით არ დგინდება რაიმე სახის გადასახადი, მოსაკრებელი ან სხვა სახის გადასახდელი.

გ) კანონის პროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან

გ.ა) კანონის პროექტის მიმართება ევროკავშირის დირექტივებთან

პროექტი შეესაბამება ევროკავშირის დირექტივებს.

გ.ბ) კანონის პროექტის მიმართება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებებთან

პროექტი შეესაბამება საქართველოს მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციებში წევრობასთან დაკავშირებით აღებულ ვალდებულებებს.

გ.გ) კანონის პროექტის მიმართება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხივ ხელშეკრულებებთან

პროექტის მიღება არ არღვევს და არ ეწინააღმდეგება საქართველოს მიერ დადებულ ორმხრივ და მრავალმხივი საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს.

დ) კანონის პროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები:

დ.ა) სახელმწიფო, არასახელმწიფო ან/და საერთაშორისო ორგანიზაცია/დაწესებულება, ექსპერტები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს კანონის პროექტის შემუშავებაში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში

ასეთი არ არის

დ.ბ) კანონის პროექტის შემუშავებაში მონაწილე ორგანიზაციის (დაწესებულების) ან/და ექსპერტის შეფასება კანონპროექტის მიმართ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

ასეთი არ არის

ე) კანონის პროექტის ავტორი

თამბაქოს კონტროლის ალიანსში შემავალი ორგანიზაციები საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ინსტიტუტი და თამბაქოს კონტროლის ჩარჩო კონვენციის იმპლემენტაციისა და მონიტორინგის ცენტრი.

ვ) კანონის პროექტის ინიციატორი

კანონპროექტის ინიციატორია საქართველოს პარლამენტის წევრი გუგული მალრაძე.